



BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet.....

Ibland får jag frågor om mitt engagemang för Elin Wägner. En person som levde för så länge sedan kan väl inte ha något viktigt att säga oss i vår upplysta värld? När jag då berättar om hennes tankar om fred, jämställdhet och miljö, som är högaktuella ännu idag, får jag en ny förståelse för det arbete som jag och många andra lägger ner.

Vi välkomnar nya medlemmar som kan hjälpa till att sprida Elins budskap!

Höstens stora händelse är vårt seminarium, i år med titeln *Elin och mannen - Är han beredd att stå i bredd?*

Vår styrelseledamot Katarina Nordlund har länge velat få till en diskussion på temat och vi tackar henne för att vi nu kan presentera ett gediget program med många intressanta föredrags-hållare. Seminariet hålls 17-18 september på S:t Sigfrids folkhögskola utanför Växjö.

I linje med temat tilldelas **Årets väckarklocka 2016** organisationen *Män för jämställdhet*. Föreningens ordförande Luis Lineo svarar på vår fråga med sitt föredrag *Beredd att stå i bredd - Män för jämställdhet går in i en fas*.

Program och anmälningsblankett till seminariet får ni med det här utskicket av Bergsluft.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Elin Wägner-dagen 2016

Dagen firades traditionsenligt i Bergs bygdegård den 14 maj. Ett stort antal åhörare hade samlats för att lyssna till författarna Eva Kaijser och Monika Björk som skrivit boken *Svenska hem* som blivit förlaga till tv-serien *Fröken Frimans krig*.

Serien som är mycket sevärd kommer med nya avsnitt senare i år.

Efter att ha avnjutit kaffe och ostkaka tog sedvanliga årsmötesförhandlingar vid. Två av våra styrelseledamöter hade valt att avgå, Margit Forsström och Britt Mossberg, och avtackades för ett gediget arbete och stort engagemang.

Vi kunde samtidigt hälsa Anna-Lisa Kjellström välkommen som ny ledamot. På vår hemsida kan ni se styrelsen i dess helhet./ AMW

Möte med konstnären

Vi träffades på kafé Askelyckan i Växjö för ett samtal om en skulptur – en hyllning till Elin Wägner – som väckt livlig debatt i staden. Kanske inte så mycket för själva skulpturen, smaken är olika, utan för dess namn: "Pissed Elin". Vad menar konstnären Sara Möller med namnet, som många av Elin Wagners vänner anser respektlöst och sårande?



Sara Möller berättar om sin skulptur

Sara Möllers släkt kommer från en gård i Furuby, hon har vuxit upp i Växjö och fått mycket uppmuntran hemifrån för sin vilja att skapa. På S:t Sigfrids folkhögskola började hon jobba i lera och fortsatte med det på högskolan för design och konsthantverk i Göteborg och avslutade med en masterexamen.

Nu är hon förstås glad för att hennes förslag till ett nytt konstverk vid Växjösjön vann allmänhetens röst och att hon fått denna möjlighet att lyfta fram en stark och stridbar kvinna som hon beundrar. Skulpturen är hennes första offentliga verk och kommer säkert att bli anslående – 3 meter hög i brons och med både rinnande vatten och ljus, som innebär komplicerade tekniska lösningar.

De kritiska inläggen har Sara följt i pressen och kommenterar själv namnet:

”Jag refererar med namnet både till *pissad* som i förbannad men även till ordet pissa. Själva grundidén med titeln är ju att den på ett humoristiskt vis pekar på det faktum att man kan se vattenstrålen som kommer ut ur skulpturens klockkjol som en stråle av kiss. Att kissa bredbent är något vi kvinnor lär oss att inte göra när vi växer upp, även om detta är en vanlig och helt naturlig sak för ett litet flickebarn. Jag har alltså använt mig av denna stående kiss-pose som en symbol för en kvinna som är frigjord, radikal och normbrytande.

Sedan finns det den andra aspekten på ordet *pissad* som i förbannad. Jag menar naturligtvis inte att Elin Wägner var en kvinna som ständigt var förbannad utan jag pekar på kraften i att vara förbannad. Det krävs en stark motor för att orka kämpa mot orättvisor, ilska över sakernas tillstånd kan vara en sådan motor. Att man kan använda sin frustration och ilska till att uträtta något gott.”

Sara berättar att hennes vänner i Danmark på Guldagergaard keramiskt forskningscentrum, där skulpturen nu växer fram, tycker att namnet är ”cool”. Jag påpekar att vi o-coola, kanske i detta fallet humorlösa, äldre människor, som läser och beundrar Elin Wägner inte delar den uppfattningen och tycker att det är olyckligt med associationen att vår tidigaste ekologiska litterära röst skulle kissa i sjön.

Vi hoppas att det inte gått prestige i namnfrågan utan att konstnären och kulturnämnden tar åt sig av de kritiska rösterna och ger konstverket ett namn som hedrar föremålet för hyllningen.

Invigning av Sara Möllers skulptur planeras till oktober 2016. / mes

Sommar på Lilla Björka

”Om träd” var rubriken på en artikel som Elin Wägner, under pseudonymen Devinez, skrev för Tidevarvet 1936. Den artikeln och *Tusen år i Småland* var utgångspunkten för sommarens tre fotoutställningar på Lilla Björka. Karl-Johan Krantz gjorde en minutiös läsning av boken och plockade fram ett antal citat om skog och träd. Lamhults fotoklubb tillfrågades om de var intresserade av att i fotografi tolka Elins citat. Detta resulterade i en fantastisk fotoutställning som vi tror att Elin själv skulle tyckt mycket om.

I matsalen visades foton av Emma Krantz. Hennes tema var ”Gamla och märkvärdiga träd i Bergs socken”. Emma är uppvuxen i Bråth och professionell fotograf. Vackra och meditativa bilder.

Ulf Jansson är Sveriges skickligaste svarvare. Hans kunnighet vad gäller skärsvarvning i ändträ resulterar i de mest utsökta skålar. Äggskalstunna, målade i äggoljetempera där det specifika uttrycket framgår av hur kanten är formad. I Skrivarstugan visade Ulf också makroförstorningar av gran, lönn, asp och lind.

Sommarkvällarnas föredrag handlade alla om träd och skog med både lokal och internationell inriktning. Sommarens föredrag avslutades med att Fredrik Sjöberg höll ett inspirerat och underhållande föredrag om ”Naturforskare, samlare och dristiga resenärer”.

Både utställningar och föredrag har varit välbesökta och den 15 augusti kommer årets stipendiat Elisabeth Wernfeldt, librettist och operasångerska, som ska skriva libretto till en ny opera. /Birgitta Hansson

Ny avhandling om Wägner

I juni disputerade *Cecilia Anell*, forskare vid Södertörns högskola, på avhandlingen *Begärets politiska potential* (Ellerströms förlag), där hon bland annat skriver om Elin Wägners roman *Pennskaftet*.

Anell undersöker de olika feministiska motståndsstrategier kvinnliga författare utvecklade i början av 1900-talet, särskilt i relation till den nya kvinnotyp, som på den tiden gick under namnet ”Den nya kvinnan”. Denna var flitigt debatterad, inte minst av manliga skribenter och författare.

Avhandlingen inleds med en idéhistorisk genomgång av denna debatt och visar hur viktigt det var att feministiska tänkare som Ellen Key och andra redan under slutet av 1800-talet utvecklade ett alternativ till de ofta mycket misogyna föreställningar som dominerade bland de manliga skribenterna, då dessa diskuterade kvinnans frigörelse. I analysen av *Pennskaftet*, som är den första av sammanlagt fyra novellanalyser, visar Annell hur Wägner på en rad olika sätt destabiliserar den patriarkala samhällsordningen, inte minst genom den på en gång inlevande och ironiskt färgade berättarrösten, som av och till framställer några av de manliga romankaraktererna i komisk dager. Samtidigt lyfter hon fram vilken stor roll den "Nye mannen" spelar i romanen för kvinnans frigörelse, en man som förmår lyssna på kvinnorna och som ställer sig solidarisk med deras krav.

En annan sak som betonas är hur mångstämmig *Pennskaftet* är. Romanen visar att problemet med Den nya kvinnan och hennes frigörelse kan ses på olika sätt beroende på olika kvinnors specifika erfarenheter. Förutom denna analys, får man också analyser av Hilma Angered-Strandbergs roman *Lydia Vik* samt av två tyska romaner från samma tid, som alla visar bredden i diskussionen om Den nya kvinnan liksom i de kvinnliga författarnas sätt att gestalta denna. / Peter Forsgren

Men Elin Wägner visste

I april avled författaren *Göran Palm*. Som kritiker och lyriker och som författare till ett par uppmärksammade debatt- och reportageböcker bidrog han i hög grad till att skapa en mer samhälls-engagerad litteratur under 1960-talet.

Under senare delen av sitt författarskap skrev han *Sverige. En vintersaga*, en versberättelse på blankvers som utkom i fyra delar från 1984 till 2005. Det är ett verk som både beskriver Sveriges historia och som diskuterar den samtida samhällsutvecklingen.

I andra delen, som publicerades 1989, finns en dikt med titeln "Elin Wägner". Den börjar "i maktens Stockholmskorridorer" och beskriver en "riksplanerare" som ser samhällsutvecklingen ur ett slags överlägset örnperspektiv. Denne hyser också förakt för dem som är bundna av lokala och regionala perspektiv och som inte förstår värdet av "utveckling". En bit in i dikten sker ett skifte och Elin Wägner introduceras med följande rader:

*Men Elin Wägner visste. Tidigt var
hon ensam och fötivlvt klar över
så skenbart skilda ting som att vår art
med sin teknik och tillväxtkultur förstör
guds skapelse; att hembygdsrörelsen
idag har större skäl att kämpa för
naturen än att rädda gamla torp;
att Moder Jord i sin gestalt förenar
fredskamp och hemförankrad kvinnomakt
med en agrar religiositet
som enligt Wägner borde bana väg
för en kultur av mera moderlig
natur än männens mot naturen vända
teknikbesatta stads- och kampkulturen
den som vi lidit under sen antiken;*

Den senare delen av dikten handlar framför allt om Wägners bok *Tusen år i Småland* och de matriarkala traditioner som Wägner funnit i landskapets historia. Det gäller bland annat i Bländamyten, som Wägner tolkar feministiskt. Det är dessa regionalt förankrade folkliga traditioner Göran Palm menar att Elin Wägner lyft fram i sin bok. I denna liksom i Elin Wägners idéer ser Göran Palm avslutningsvis en motståndskraft lika fast och stark "som stengårdsgårdarna på höglandet". / Peter Forsgren

Rom på 8 dagar

Carina Burman har gjort det jag drömde om - besökt Rom med Ellen Rydelius guidebok *Rom på 8 dagar* i handen. Dessutom har hon skrivit boken *Vi romantiska resenärer. Med Ellen Rydelius i Rom* (Natur & Kultur) där hon både berättar om Ellen Rydelius äventyrliga liv, guideböckernas historia och framgångarna för Ellen Rydelius 8-dagarskoncept för turister.

Rom på 8 dagar var den första av en rad uppskattade guideböcker och kom ut i 10 upplagor från 1927 till 1954!

Ellen Rydelius var journalistkollega, svägerska och god vän till Elin Wägner. Hennes dotter Ria Wägner stödde Elin Wägner-sällskapet från första början och var med på första årsmötet och Rias dotter Veronica besökte Lilla Björka flera gånger med en bil full av pelargoner och sticklingar och berättade om dem. Efter Rias död skänkte Veronica hennes skrivbordsstol, som hade tillhört Elin Wägner, till Lilla Björka. Den finns nu i arbetsrummet.

I sina guideböcker föreslår Ellen Rydelius vandringar och ger fakta, men ger också personliga kommentarer. Boken har ett tilltal som gör att man känner det som man reser med en vän. Ellen var mycket matintresserad och införde något nytt i guideböckerna: tips om restauranger och maträtter som hon beskrev träffande för en svensk publik som på den tiden inte kände till antipasti (som hon översatte till smörgåsbord) och gnocchi (små italienska kroppkakor).

Om man sen hinner med i Rom med Ellen Rydelius takt och energi är en fråga men hennes reseböcker kan fortfarande ge både inspiration och kunskaper och Carina Burmans bok ger fin bakgrund. /Marianne Enge Swartz

Filmen Åsa-Hanna 70 år

”En god roman har blivit en god film, en mycket bra film till och med.” Så skrev signaturen Lill i SvD i



sin anmälan, när filmen efter Elin Wägners roman Åsa-Hanna haft premiär på biografen Saga i mars 1946. Anders Henrikson regisserade. I rollerna som Åsa-Hanna och Frans Adamson sågs Aino Taube och Edvin Adolphson.

Elin Wägner hade själv varit involverad i filmmakeri vid tillkomsten av filmerna *Hon fick platsen* (1911, regissör), *Systrarna* (1912, manus), *Ungdom* (1927, manus med Ragnar Hyltén-Cavallius och *Efterlyst* (1939, manus med Oscar Hemberg). Men den här gången var det Barbro Alving som skrev manus, för vilket hon också fick mycket beröm av en i stort sett enig kritikerkår.

Jan-Olof Olsson (Jolo) skrev: "Det måste ha legat farligt nära till hands för dem som filmat den händelsemättade och spännande berättelsen om Åsa-Hanna att låta den hamna bland de allmogemelodramer som filmdukarna översvämmats av de senaste åren. Men de har undvikit det – de har smittats av Elin Wägners klarögda realism och närhet till jorden och människorna, och hennes kvinnliga klokhet och underfundiga humor har envist trängt sig med, den också."

Filmen visades för några år sedan i Växjö där många av åskådarna faktiskt mindes inspelningen i

Norrhult i Småland. Vissa hade rent av själva medverkat som statister. Svenska Filminstitutet har också visat filmen några gånger.

Det vore roligt om man kunde visa den på nytt i Växjö. Till Svenska Filminstitutet har jag skickat ett mail och påmint om jubileet för att få dem att lägga in den i sitt program på Cinemateket.

/Barbro Andersson

Tre vinnare

I dragningen bland dem som betalat in årsavgiften före 1/7 har följande vinnare dragits och kan förvänta sig boken *Fru Hillevis dagbok* på posten: *Gun Inger Arvidsson*, Hässleholm. *Harriet Johansson*, Göteborg. *Ann-Marie Vråmo*, Växjö.

Karin om miljön

Nummer 9, i definitionen av hög levnadsstandard i *Väckarklockas* kapitel "Molnfödelse", är något att leva för :

att kunna följa sitt arbete från början till slut och betrakta det färdiga verket;

att kunna foga arbetet naturligt in i ett större sammanhang och harmonisera med andra människors strävan och välfärd;

att ha grannar att byta tjänster, kunskaper och förtroende med.

Jag frågade några människor i "förökningsåldern" – vad har du att leva för? Det första snabba svaret blev: att resa! Den första delen i citatet från *Väckarklocka* är inte alls aktuellt, men väl den senare delen, även om det inte behöver vara grannar man delar och byter med. När de funderade vidare blev svaret naturligtvis den blivande familjen – att två ska bli tre.

Men, tänker jag, med allt som händer runt omkring oss, vill vi inte vara en positiv kraft – liten eller stor? Vilka funderingar får du? Dela gärna dina tankar med mig: karin.sahlstrom@swipnet.se

Välkommen med bidrag till nästa Bergsluft före 1 november 2016.

Elin Wägner-sällskapet, www.elinwagner.se

Årsavgift: 150 kr / Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 7440, amwillebrand@hotmail.com